

**Voorstel van methodiek voor een herziening van de
Vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen: voortgangsrapport**

**Valérie Goethals, Glenn Vermeersch, Koen Devos, Kris Decler, Anny Anselin,
Geert Spanoghe
m.m.v. Els Martens en Wouter Faveyts (Agentschap voor Natuur en Bos)**

Dit rapport is een bijgewerkte versie van het eerder verschenen rapport omtrent een voorstel van methodiek voor een eventuele herziening van de Vogelrichtlijngebieden, o.a. rekening houdend met de ondertussen verworven inzichten naar aanleiding van het recent verschijnen van de Atlas van de Vlaamse broedvogels. In voorliggend rapport hebben we ook getracht om de te volgen stappen bij een eventuele herziening van de Vogelrichtlijngebieden concreter uit te werken om zo het proces ook transparanter te maken. Hiervoor werd in de eerste instantie gekeken naar de gevolgde methodiek bij het aanwijzen van speciale beschermingszones in Nederland.

I. Uitgangspunten (mede gebaseerd op Document Orn. 00/07, Annex C : “Commission view on modifying boundaries of existing SPAS”):

1. De uiteindelijke doelstelling is te komen tot integrale Vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen.
2. Er wordt gestart met de herziening van de niet-integrale Vogelrichtlijngebieden op basis van de gegevens van het Besluit van de Vlaamse Regering van 17 oktober 1988.
3. Nieuwe belangrijke Vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen volgens Birdlife International komen in eerste instantie in aanmerking als bijkomend af te bakenen Vogelrichtlijngebied. Het gaat om de volgende gebieden :
 - a. Bourgoyen-Ossemeersen, Oost-Vlaanderen
 - b. Gentse kanaalzone, Oost-Vlaanderen
 - c. Mechels riviereengebied, Antwerpen
 - d. Grensmaas, LimburgDe Voorhaven van Zeebrugge en de Baai van Heist zijn ondertussen reeds definitief vastgesteld als speciale beschermingszone onder de naam ‘Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist’ op 22 juli 2005.
4. Op basis van het rapport Vermeersch et al. (2006) blijken er nog mogelijkheden tot uitbreiding van het aantal Vogelrichtlijngebieden te bestaan:
 - a. Heverleebos en Meerdaalwoud (Vlaams-Brabant): in deze loofbosrijke regio ten zuiden van Leuven komen soorten als Middelste bonte specht en Wespandief voor
 - b. Voerstreek (Limburg): naast de hoger vermelde bossoorten komt hier het merendeel van onze Grauwe klauwieren tot broeden
5. Alle correcties dienen gemotiveerd (kaart- en fotografisch materiaal, wetenschappelijke monitoring gegevens,...)
6. Enkel wetenschappelijke (ornithologische) criteria zijn mogelijk (zie verder)
7. Het SCHRAPPEN van zones kan ENKEL tengevolge van “fouten” op basis van toenmalige informatie (foutieve afbakeningen, zoals blijkt uit bijkomende kennis, of afbakening ruimer dan noodzakelijk voor de bescherming van de soorten), die te maken hebben met :
 - a. zones die (ook op langere termijn) van geen belang zijn voor Bijlage I soorten of trekvogels (zie Addendum I), waarvoor het gebied is aangeduid
 - b. zones die niet noodzakelijk zijn voor de consistentie (integriteit) van het gebied (b.v. niet belangrijk als bufferzone; geen of weinig potenties voor natuurherstel)

Hierbij wordt als referentiedatum het Besluit van de Vlaamse Regering van 17 oktober 1988 gehanteerd (gebaseerd op soortgegevens van de periode 1984 tot

1986), aangevuld met de beschikbare gegevens vanaf 1981 (rechtsgeldigheid van de Vogelrichtlijngebieden).

8. Het SCHRAPPEN van zones kan NIET indien :
 - a. in die zone sinds 17 oktober 1988 onvoldoende handhavingmaatregelen zijn genomen of de afwegingsprocedures niet werden gevolgd, zodat de soorten of habitats er ondertussen zijn verdwenen, tenzij het terrein ondertussen is bebouwd¹ (in dit geval moet eigenlijk compensatie worden voorzien)
 - b. in die zone ondertussen andere Bijlage I soorten of grote aantallen trekvogels voorkomen, waarvoor het gebied oorspronkelijk niet was aangeduid
9. Het TOEVOEGEN van gebieden die aan de selectiecriteria (zie verder) voldoen is noodzakelijk gelet op diverse arresten van het Europees Hof van Justitie (HvJ):

De volgende, zeer duidelijke arresten zijn een bevestiging van het oude Marismas de Santoña-arrest (C-335/90), Commissie tegen Spanje) van 1993 waarin het HvJ voor het eerst duidelijk had gesteld dat een Lidstaat een gebied dat in aanmerking komt als speciale beschermingszone dat ook moet aanwijzen om aan zijn verplichtingen volgens de vogelrichtlijn te voldoen; het gaat bij de aanwijzing van gebieden niet om een discretionaire beslissing van een Lidstaat waarbij dan allerlei andere dan zuiver ornithologische criteria zouden mogen gebezigd worden:

- arrest van 1996-07-11, in de zaak C-44/95 van Regina tegen 'Secretary of State for the Environment'. Hierin wordt gesteld dat **enkel ornithologische criteria een rol mogen spelen bij de aanwijzing van een gebied als SBZ-V**. Economische belangen mogen geen rol spelen, zelfs al gaat het om dwingende redenen van groot economisch belang. Er moet wel benadrukt worden dat het enkel een rol mogen spelen van ornithologische criteria en het ondergeschikt belang van economische aspecten alleen geldt voor de *aanwijzing* van de gebieden. **Wat betreft de latere bescherming van het gebied in kwestie kunnen andere dan ornithologische belangen wel een rol spelen.**

De tweede belangrijke consequentie is dat gebieden die op zichzelf niet noodzakelijk voldoen aan de ornithologische criteria van de richtlijn, maar die wel een belangrijk bestanddeel vormen van een ruimer gebied dat op zijn beurt wel behoort tot de meest geschikte gebieden voor Bijlage I soorten en trekvogels (en dat was aangewezen als SBZ), mee moeten worden aangewezen als SBZ-V. Dit om het ruimere ecosysteem zo volledig mogelijk te vrijwaren.

- arrest van 1998-05-19 in de zaak C-3/96 van Commissie tegen het Koninkrijk der Nederlanden: "Het HvJ, rechtdoende, verstaat: Door als speciale beschermingszone gebieden aan te wijzen **waarvan het aantal en de totale oppervlakte kennelijk kleiner zijn dan het aantal en de totale oppervlakte van de gebieden die in aanmerking komen voor aanwijzing als speciale beschermingszone** in de zin van artikel 4, lid 1, van richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, is het Koninkrijk der Nederlanden de **krachtens deze richtlijn op hem rustende verplichtingen niet nagekomen**.
- arrest van 2000-12-07 in de zaak C-374/98 van de Commissie tegen de Franse republiek : "Het HvJ, rechtdoende, verstaat : **Door geen enkel gebied van de Basses Corbières als SBZ aan te wijzen** en door na te laten voor dit gebied naar geografische werkingssfeer toereikende speciale beschermingsmaatregelen te nemen, is de Franse Republiek de krachtens artikel 4, lid 1, van richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, **op haar rustende verplichtingen niet nagekomen**.

¹ Het kan hier een inbreuk op de Vogelrichtlijn en/of stedenbouwwetgeving betreffen. Uit pragmatische overwegingen wordt hier niettemin voorgesteld deze bebouwing uit de afbakening te weren, tenzij het om flagrante knelpunten gaat of er een dossier loopt voor herstel in de oorspronkelijke toestand. Van elke bouwovertreiding na 17 oktober 1988 zal akte genomen worden.

II. Concrete aanpak :

1. ALGEMEEN

- Er wordt gedigitaliseerd op schaal 1/10.000.
- Er wordt gestreefd naar behoud van logische gebiedsgrenzen (wetenschappelijk gemotiveerd al naargelang de specificiteit van de leef- en foerageerwijze van de soorten) die op het terrein gemakkelijk herkenbaar zijn (b.v. een weg, een huizenrij, een waterloop, enz.) (zie ook 5.2 Begrenzingcriteria).
- Alle actuele, perifere bebouwing wordt, voor zover dit zichtbaar is op de recente topografische kaarten en orthofoto's, uit de afbakening geweerd, evenals belangrijke enclaves met bebouwing (b.v. dorpskernen).
- Alle zones met een "harde" planologische bestemming worden uit de afbakening geweerd, voor zover ze voldoen aan de criteria onder punt 3.
- Belangrijke informatiebronnen zijn: gegevens broedvogelatlas, monitoring gegevens, oude en nieuwe Biologische Waarderingskaart, oude en nieuwe orthofoto's, oude en nieuwe verspreidingsgegevens en aantallen van Bijlage I soorten en trekvogelsoorten, Rode Lijst, rapporten van LIFE- en inrichtingsprojecten en andere literatuurgegevens, recent gewestplan, lokale informatie van universiteiten en studiebureaus, expertise van onderzoekers en beheerders, enz.
- Alle wijzigingen ten opzichte van de huidige afbakening worden per gebied en per polygoon gemotiveerd. Daartoe is een koppeling voorzien tussen een GIS-bestand en een Accesdatabestand.
- Zie Addendum I voor een lijst van Bijlage I soorten, (trekkende) watervogels en overige geregelde trekvogels in Vlaanderen, al of niet betrokken in de herziening van de selectie of begrenzing van aan te wijzen speciale beschermingszones.

2. VOORTGANG

- Een beschrijving van alle Bijlage I soorten en geregeld voorkomende trekvogels, voorzover niet in Bijlage I genoemd, in Vlaanderen en de habitats die door deze soorten in de loop van hun verschillende levensfasen in Vlaanderen benut worden is reeds beschikbaar. Hierin werden ook andere relevante biotische en abiotische randvoorwaarden per soort aangegeven. De habitats worden gedefinieerd aan de hand van BWK-karteringseenheden voor zover mogelijk (kartering soms te ruw of in complexen, b.v. kleine landschapselementen vaak meegenomen in een ruimere karteringseenheid zoals graslanden). Voor de versie 1 van de BWK (1978-1986) en de versie 2 van de BWK (1997-2005) kunnen aldus, voor zover mogelijk, habitatkaarten voor elke soort worden opgemaakt. Waar mogelijk wordt ook de link gelegd tussen vogelsoorten en habitattypes op basis van de BWK en literatuur (Vermeersch & De Bruyn 2002). Zie ook Adriaens et al. 2007 voor een algemene beschrijving, ecologische vereisten, verspreiding, bedreigingen en gewenste beheermaatregelen van de verschillende vogelsoorten.
- Recente verspreidingsgegevens en aantallen van Bijlage I soorten als broedvogel zijn beschikbaar dankzij de recent verschenen Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002 (Vermeersch et al. 2004) en het BBV-rapport (Vermeersch et al. 2006). Voor de trekvogels kan beroep gedaan

worden op de INBO databank van de jaarlijkse watervogeltellingen (i.s.m. honderden vrijwilligers en gecoördineerd door Koen Devos).

- Reconstructie, voor zo ver mogelijk, van het voorkomen van broedende Bijlage I soorten en trekvogelsoorten, evenals hun habitats sinds 17 oktober 1988 (dit geldt vooral voor de eventuele knelpuntgebieden). Dit vereist bovendien een intensief literatuuronderzoek en bevraging van lokale deskundigen. In het kader van de broedvogelatlas werd de evolutie van de populaties van de verschillende broedvogels beschreven sinds de periode 1973-1977.
- Een overzicht van de gemiddelde aantallen broedparen van Bijlage I soorten per bestaand vogelrichtlijngebied is weergegeven in Vermeersch et al. 2006.

3. SCHRAPPEN VAN ZONES

Zones waar Bijlage I soorten en trekvogels en/of hun leefgebied binnen een Vogelrichtlijngebied niet voorkomen komen in aanmerking voor schrapping wanneer voldaan wordt aan volgende criteria:

- a. Er wordt geen afbreuk gedaan aan de consistentie van de afbakening (samenhangende entiteiten) voor zover noodzakelijk voor het leefgebied van de vogelsoorten.
- b. Op 17 oktober 1988 kwamen de soorten en/of hun habitats op deze plek niet voor (cf. arrest van het Europees Hof van Justitie in de zaak "Moerassen van Santoña" C-335/90) - dient onderbouwd met wetenschappelijke gegevens.
- c. De zones zijn ook potentieel niet belangrijk voor de soorten of voor herstel van hun habitats.
- d. De zones zijn niet belangrijk als buffergebied voor de betreffende soorten of hun habitats.
- e. Zones waar inmiddels andere Bijlage I soorten of trekvogels voorkomen, worden niet geschrapt.

4. TOEVOEGEN VAN ZONES

Zones waar Bijlage I soorten en trekvogels en/of hun habitats buiten, maar aangrenzend aan een Vogelrichtlijngebied voorkomen, komen in aanmerking voor toevoeging wanneer wordt voldaan aan volgende criteria:

- a. Ze dragen bij aan de consistentie van de afbakening (samenhangende entiteiten).
- b. Na 17 oktober 1988 zijn deze zones belangrijk geworden voor deze soorten en/of hun habitats.
- c. De zones zijn potentieel belangrijk voor de instandhouding van deze soorten of voor het herstel en/of instandhouding van hun habitats.
- d. De zones zijn belangrijk als buffergebied voor de betreffende soorten of hun habitats.

5. TOEVOEGEN VAN NIEUWE GEBIEDEN

Artikel 4 van de Vogelrichtlijn bevat de verplichting tot het aanwijzen van speciale beschermingszones. Deze worden aangewezen voor de zeldzame, kwetsbare of bedreigde vogelsoorten van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn. Elke lidstaat wijst de naar aantal en oppervlakte voor de instandhouding van deze vogelsoorten meest geschikte gebieden aan (Artikel 4 lid 1 van de Vogelrichtlijn). Soortgelijke maatregelen worden ook genomen voor geregeld voorkomende trekvogels² (Artikel 4 lid 2). Hierbij wordt rekening gehouden met de beschermingsbehoeften van hun rui-, rust-, foerageer-, broed- en overwinteringgebieden. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de bescherming van watergebieden en in het bijzonder aan de watergebieden van internationale betekenis. Alle trekkende watervogels die voorkomen in de “watergebieden van internationale betekenis” komen derhalve in aanmerking voor bescherming³.

Zie Addendum I voor een lijst van Bijlage I soorten, (trekkende) watervogels en overige geregelde trekvogels in Vlaanderen.

Gebieden die ondertussen van belang zijn voor Bijlage I soorten of geregeld voorkomende trekvogels in Vlaanderen, maar in 1988 niet zijn afgebakend als Vogelrichtlijngebied, worden toegevoegd aan de afbakening, conform de hoger vernoemde werkwijze en op basis van de volgende criteria (deels gebaseerd op het document “Aanwijzing speciale beschermingszones Vogelrichtlijn” in Nederland van 2000):

5.1. Selectiecriteria

a. Bijlage I soorten

- Een nieuw gebied komt in aanmerking voor selectie als het behoort tot één van de **vijf belangrijkste gebieden**⁴ in Vlaanderen voor een vogelsoort van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn. De vijf belangrijkste gebieden zijn deze gebieden met de **hoogste gemiddelde aantallen** van een Bijlage I soort in een periode van minstens 3 jaren.
- De vijf belangrijkste gebieden worden geselecteerd behalve die gebieden waar minder dan 1% van de Vlaamse broedpopulatie voorkomt en/of ook minder dan 0,1% van de biogeografische populatie⁵. Voor watervogels die in ons land zowel broeden als trekken, geldt het laagste van beide getallen.

² Daarbij gaat het om “geregeld voorkomende” trekvogels die niet in Bijlage I zijn opgenomen. Incidenteel voorkomende trekvogels, zoals dwaalgasten, komen hier dus niet in aanmerking.

³ In hoeverre voor andere trekvogels speciale beschermingszones moeten worden aangewezen, wordt bepaald door de “behoeften van het gebied van bescherming” waarmee rekening dient te worden gehouden. In dit opzicht onderscheidt het tweede lid van artikel 4 zich duidelijk van het eerste lid. In lid 1 wordt immers bepaald dat voor alle (bedreigde) soorten van Bijlage I gebieden moeten worden aangewezen. Bij soorten die onder het tweede lid vallen (naast de watervogels), is dit alleen nodig wanneer de beschermingsbehoefte van de soort dat noodzakelijk maakt. Als dit niet zo was, dan zou de vermelding van een soort op Bijlage I (behalve voor standvogels) geen bijzondere betekenis meer hebben. Het merendeel van de soorten van Bijlage I betreft immers trekvogels.

⁴ De toepassing van het criterium van de vijf belangrijkste gebieden is ontleend aan het rapport ‘Inventory of important bird areas in the European Community’, ook aangeduid als IBA89 (Grimmett & Gammel 1989).

⁵ Een biogeografische populatie van een vogelsoort is een populatie afkomstig uit een bepaald gebied, die niet of nauwelijks genetische uitwisseling heeft met andere populaties.

- Bovendien geldt een **absolute ondergrens van twee broedparen of vijf individuen**. Dit wordt gedaan om te voorkomen dat gebieden voor aanwijzing zouden geselecteerd worden, die verhoudingsgewijs maar een geringe bijdrage leveren aan de instandhouding van de betrokken soorten.
- b. Trekkende watervogels
Als er trekkende watervogels⁶ in een gebied pleisteren, dan speelt ook een ander criterium mee bij de selectie. Een nieuw gebied komt voor selectie in aanmerking indien geregeld⁷ minstens 1% van de biogeografische populatie⁸ van een soort (of ondersoort) van een trekkende watervogel in het gebied broedt, ruit, foerageert en/of rust. Dit criterium geldt dus ook voor soorten die niet op de Bijlage I staan.
- c. Aanvullende voorwaarde
Voor terrestrische gebieden is er één aanvullende voorwaarde: een gebied komt enkel voor selectie in aanmerking als er sprake is van **minstens 100 ha** aaneengesloten gebied. Daarnaast zal, waar mogelijk, ook rekening gehouden worden met gebieden met een tijdelijke geschiktheid voor vogels.

5.2. Begrenzingcriteria

Na de selectie van nieuw voor te stellen gebieden, dient bij de eigenlijke begrenzing van deze gebieden rekening gehouden te worden met het gebruik dat de aanwezige Bijlage I soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekvogels⁹ ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de habitatvereisten van de aanwezige kwalificerende vogelsoorten.

Hierbij worden de volgende bijkomende criteria gehanteerd:

- a. Andere Bijlage I soorten
Bij de begrenzing van het geselecteerde gebied wordt rekening gehouden met andere Bijlage I soorten waarvoor het gebied niet kwalificeert als die minstens 1% van de Vlaamse broedpopulatie omvatten.
- b. Trekkende watervogels in belangrijke aantallen
Als tussen 0.1 en 1% van de biogeografische populatie van een trekkende watervogel in een geselecteerd gebied geregeld pleistert, dan wordt

⁶ Watervogels zijn vogelsoorten die tenminste gedurende een deel van hun levensloop ecologisch afhankelijk zijn van waterrijke gebieden (Wetlands-Conventie, art. 1:2). In ons land zijn dit de volgende soortgroepen (merendeels trekvogels): duikers, futen, aalscholvers, reigers, ooievaars, lepelaars, zwanen, ganzen, eenden, kraanvogels, rallen, koeten, steltlopers, meeuwen en sterns.

⁷ Een gebied herbergt geregeld 1% van een biogeografische populatie van een watervogel indien (a) het gemiddeld seizoensmaximum of het gemiddeld aantal broedparen berekend over een reeks van minstens drie seizoenen, is gelijk aan of overschrijdt de 1%-drempel van de betreffende soort; of (b) het vereiste aantal vogels is vastgesteld in ten minste twee derde van de seizoenen waarover voldoende gegevens beschikbaar zijn, het totaal aantal seizoenen bedraagt minstens vijf.

⁸ Biogeografische populaties en 1%-drempelwaarden zijn door Wetlands International gepubliceerd in Waterfowl Population Estimates (2e editie, 1997) op verzoek van de 6e Bijeenkomst van de Conferentie van Partijen (Rec. VI.4, Brisbane 1996). De aangesloten partijen worden opgeroepen deze drempelwaarden te gebruiken bij de aanmelding van wetlands van internationale betekenis onder de Conventie (vgl. art. 4, lid 2 van de Vogelrichtlijn). Het betreft trekkende watervogels die merendeels (met name zwanen, ganzen, eenden, steltlopers, sterns) ook zijn opgenomen in Annex 2 van het Verdrag inzake het behoud van Afrikaans-Euraziatische trekkende watervogels (Trb. 1996, 285) onder de Conventie van Bonn.

⁹ Trekvogels zijn een gehele populatie of een geografisch afzonderlijk deel van de populatie van een soort of ondersoort, waarvan een significant deel volgens een cyclisch patroon en voorspelbaar een of meer nationale grenzen passeert.

hiermee bij de begrenzing rekening gehouden. Dit gebeurt bij alle trekkende watervogels, ongeacht of ze al of niet op Bijlage I voorkomen.

- c. Vogels van de Vlaamse Rode Lijst¹⁰ (zie Addendum II)
Bij de begrenzing van de geselecteerde gebieden wordt eveneens rekening gehouden met broedvogels die op de Vlaamse Rode Lijst staan (Devos et al. 2004) en die te beschouwen zijn als geregeld voorkomende trekvogels¹¹. De biotopen van deze soorten worden bij de begrenzing betrokken wanneer minstens 1% van de Vlaamse broedpopulatie in het gebied aanwezig is.

Het uiteindelijk resulterend nieuwe gebied of speciale beschermingszone zal bijgevolg bestaan uit een gebied met Europees kwalificerende soorten, waarbij de begrenzing bepaald is op basis van de leefgebieden van deze soorten en landschapsecologische overwegingen en waarbij rekening is gehouden met het voorkomen van niet-kwalificerende begrenzingsoorten zoals in belangrijke aantallen voorkomende trekkende watervogels en een aantal trekkende broedvogelsoorten voorkomend op de Vlaamse Rode Lijst.

6. NUTTIGE REFERENTIEDOCUMENTEN :

- a. Gegevens Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002 inclusief de Vlaamse Rode Lijst (Vermeersch et al. 2004).
- b. Monitoring gegevens bijzondere broedvogels en overwinterende watervogels (worden jaarlijks bijgewerkt).
- c. Gebieden opgenomen in het internationaal erkend Birdlife-boek "Important Bird Areas" (Heath & Evans (eds.) 2000).
- d. Voorstellen in de Adviesnota IN.A98/107 "Voorstel tot aanpassing van de perimeter van de vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen en tot uitbreiding van het aantal habitats binnen de niet integraal beschermde gebieden" (Anselin et al. 1998).
- e. Adriaens, P., Anselin, A., Decler, K., Devos, K., Goethals, V., Spanoghe, G., Stienen, E. & G. Vermeersch (2007) Vogels Bijlage I Vogelrichtlijn en belangrijke trekvogels. In Decler, K. (red.) (2007). Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen – Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007.01, Brussel, 584 p.

¹⁰ De uiteindelijke Vlaamse Rode Lijst wordt gevormd door de soorten die zijn opgenomen in de categorieën 'Met uitsterven bedreigd', 'Bedreigd' en 'Kwetsbaar' (zie Addendum II).

¹¹ De bescherming van de onder de Vogelrichtlijn aangewezen gebieden levert daarom ook een wezenlijke bijdrage aan de instandhouding van deze onder de werking van artikel 4, lid 2, vallende trekvogels.

Addendum I: Lijst van Bijlage I soorten, (trekkende) watervogels en overige geregelde trekvogels in Vlaanderen.

- De vogelsoorten van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn die voorkomen in Vlaanderen¹² en die als broedvogel of als trekvogel zijn betrokken bij de herziening van de selectie of begrenzing van aan te wijzen speciale beschermingszones.

Roerdomp (*Botaurus stellaris*)
Woudaap (*Ixobrychus minutus*)
Kwak (*Nycticorax nycticorax*) (enkel die broedvogels buiten de introductiegebieden)
Kleine Zilverreiger (*Egretta garzetta*)
Grote Zilverreiger (*Egretta alba*)
Ooievaar (*Ciconia ciconia*) (enkel die broedvogels buiten de introductiegebieden)
Lepelaar (*Platalea leucorodia*)
Kleine Zwaan (*Cygnus columbianus*)
Wilde Zwaan (*Cygnus cygnus*)
Nonnetje (*Mergellus albellus*)
Visarend (*Pandion haliaetus*)
Wespendief (*Pernis apivorus*)
Zwarte Wouw (*Milvus migrans*)
Rode Wouw (*Milvus milvus*)
Bruine Kiekendief (*Circus aeruginosus*)
Blauwe Kiekendief (*Circus cyaneus*)
Grauwe Kiekendief (*Circus pygargus*)
Slechtvalk (*Falco peregrinus*)
Porseleinhoen (*Porzana porzana*)
Kleinst Waterhoen (*Porzana pusilla*)
Kwartelkoning (*Crex crex*)
Steltkluut (*Himantopus himantopus*)
Kluut (*Recurvirostra avocetta*)
Strandplevier (*Charadrius alexandrinus*)
Goudplevier (*Pluvialis apricaria*)
Kemphaan (*Philomachus pugnax*)
Zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*)
Grote Stern (*Sterna sandvicensis*)
Visdief (*Sterna hirundo*)
Dwergstern (*Sterna albifrons*)
Zwarte Stern (*Chlidonias niger*)
Witwangstern (*Chlidonias hybridus*)
Velduil (*Asio flammeus*)
Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*)
IJsvogel (*Alcedo atthis*)
Zwarte Specht (*Dryocopus martius*)
Middelste Bonte Specht (*Dendrocopus medius*)
Boomleeuwerik (*Lullula arborea*)
Blauwborst (*Luscinia svecica*)
Waterrietzanger (*Acrocephalus paludicola*)
Grauwe Klauwier (*Lanius collurio*)

¹² De Vlaamse regering is er toe gemachtigd om de bijlage te wijzigen als gevolg van de in artikel 15 van de Vogelrichtlijn bedoelde aanpassing aan de technische en wetenschappelijke vooruitgang.

- De vogelsoorten van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn die geregeld voorkomen in Vlaanderen en die noch als broedvogel, noch als trekvogel zijn betrokken bij de herziening van de selectie of begrenzing van aan te wijzen speciale beschermingszones.

Roodkeelduiker (*Gavia stellata*)
Parelduiker (*Gavia stellata*)
IJsduiker (*Gavia immer*)
Kuifduiker (*Podiceps auritus*)
Purperreiger (*Ardea purpurea*)
Zwarte Ooievaar (*Ciconia nigra*)
Dwerggans (*Anser erythropus*)
Brandgans (*Branta leucopsis*)
Roodhalsgans (*Branta ruficollis*)
Witoogeend (*Aythya nyroca*)
Zeearend (*Haliaeetus albicilla*)
Roodpootvalk (*Falco vespertinus*)
Smelleken (*Falco columbarius*)
Korhoen (*Tetrao tetrix*)
Kraanvogel (*Grus grus*)
Klein Waterhoen (*Porzana pauria*)
Griel (*Burhinus oedicephalus*)
Morinelplevier (*Charadrius morinellus*)
Bonte Strandloper (*Calidris alpina schinzii*)
Poelsnip (*Gallinago media*)
Rosse grutto (*Limosa lapponica*)
Bosruiter (*Tringa glareola*)
Grauwe Franjepoot (*Phalaropus lobatus*)
Dwergmeeuw (*Larus minutus*)
Dougalls Stern (*Sterna dougallii*)
Noordse Stern (*Sterna paradisaea*)
Duinpieper (*Anthus campestris*)
Sperwergrasmus (*Sylvia nisoria*)
Kleine Vliegenvanger (*Ficedula parva*)
Ortolaan (*Emberiza hortulana*)

- In Vlaanderen voorkomende (trekkende) watervogels die in aanmerking komen voor de toepassing van de 1%-drempel (niet-broedvogels) en die zijn betrokken bij de herziening van de selectie of begrenzing van aan te wijzen speciale beschermingszones.

Soorten waar in minstens één gebied in Vlaanderen geregeld de 1%-norm wordt overschreden:

Lepelaar (*Platalea leucorodia*)
 Kleine Zwaan (*Cygnus bewickii*)
 Kleine Rietgans (*Anser brachyrhynchus*)
 Kolgans (*Anser albifrons*)
 Grauwe Gans (*Anser anser*)
 Smient (*Mareca penelope*)
 Kraakeend (*Mareca strepera*)
 Wintertaling (*Anas crecca*)
 Pijlstaart (*Anas acuta*)
 Slobeend (*Anas clypeata*)
 Tafeleend (*Aythya ferina*)
 Kluut (*Recurvirostra avosetta*)
 Regenwulp (*Numenius phaeopus*)
 Wulp (*Numenius arquata*)
 Steenloper (*Arenaria interpres*)
 Kokmeeuw (*Larus ridibundus*)
 Stormmeeuw (*Larus canus*)
 Kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus*)
 Zilvermeeuw (*Larus argentatus*)

- In Vlaanderen voorkomende (trekkende) watervogels die niet in aanmerking komen voor de toepassing van de 1%-drempel (niet-broedvogels) en die niet zijn betrokken bij de herziening van de selectie of begrenzing van aan te wijzen speciale beschermingszones.

Soorten waar in minstens één gebied in Vlaanderen slechts éénmaal de 1%-norm werd overschreden:

Rietgans (*Anser fabalis*)
 Bergeend (*Tadorna tadorna*)
 Kuifeend (*Aythya fuligula*)

Addendum II: Rode Lijst van de Vlaamse broedvogels, versie 2004.

- Categorie 1: Met uitsterven bedreigd

Roerdomp (*Botaurus stellaris*)
Woudaap (*Ixobrychus minutus*)
Grauwe Kiekendief (*Circus pygargus*)
Kwartelkoning (*Crex crex*)
Strandplevier (*Charadrius alexandrinus*)
Watersnip (*Gallinago gallinago*)
Dwergstern (*Sterna albifrons*)
Grote Stern (*Sterna sandvicensis*)
Draaihals (*Jynx torquilla*)
Kuifleeuwerik (*Galerida cristata*)
Paapje (*Saxicola rubetra*)
Tapuit (*Oenanthe oenanthe*)
Snor (*Locustella luscinioides*)
Grote Karekiet (*Acrocephalus arundinaceus*)
Grauwe klauwier (*Lanius collurio*)
Klapekster (*Lanius excubitor*)

- Categorie 2: Bedreigd

Zomertaling (*Anas querquedula*)
Porseleinhoen (*Porzana porzana*)
Zomertortel (*Streptopelia turtur*)
Kramsvogel (*Turdus pilaris*)
Graspieper (*Anthus pratensis*)
Boompieper (*Anthus trivialis*)
Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)
Wielewaal (*Oriolus oriolus*)
Goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*)
Geelgors (*Emberiza citronella*)
Grauwe Gors (*Miliaria calandra*)
Rietgors (*Emberiza schoeniclus*)

- Categorie 3: Kwetsbaar

Patrijs (*Perdix perdix*)
Kluut (*Recurvirostra avocetta*)
Tureluur (*Tringa tetanus*)
Kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus*)
Visdief (*Sterna hirundo*)
Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*)
Veldleeuwerik (*Alauda arvensis*)
Boomleeuwerik (*Lullula arborea*)
Huiszwaluw (*Delichon urbica*)
Gekraagde Roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*)
Nachttegaal (*Luscinia megarhynchos*)
Matkop (*Parus montanus*)

IV. Referenties

Adriaens, P., Anselin, A., Decler, K., Devos, K., Goethals, V., Spanoghe, G., Stienen, E. & G. Vermeersch (2007) Vogels Bijlage I Vogelrichtlijn en belangrijke trekvogels. In Decler, K. (red.) (2007). Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen – Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007.01, Brussel, 584 p.

Anselin, A., Paelinckx, D., Devos, K., van Hove, M. & E. Kuijken, 1998. Voorstel tot aanpassing van de Vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen en tot uitbreiding van het aantal habitats binnen de niet integraal beschermde gebieden. Adviesnota Instituut voor Natuurbehoud A98/107. Brussel.

Anselin, A., Devos, K., & E. Kuijken, 1998. Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Vlaanderen in 1995 en 1996. Rapport Instituut voor Natuurbehoud 98/9. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.

Bijlage I van de Vogelrichtlijn:

http://ec.europa.eu/environment/nature/nature_conservation/eu_enlargement/2004/birds/annex_i.pdf

Courtens, W. & E.W.M. Stienen, 2004. Voorstel tot afbakening van een vogelrichtlijngebied voor het duurzaam in stand houden van de broedpopulaties van kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist. Adviesnota IN.A.2004.100. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.

Decler, K. (red.) (2007). Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen | Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.M.2007.01, Brussel, 584 p.

Devos, K & A. Anselin, 1996. Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Vlaanderen in 1994. Rapport Instituut voor Natuurbehoud 96/20. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.

Devos, K & A. Anselin, 1999. Broedvogels. In: Kuijken, E. (red.), 1999. Natuurrapport 1999. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 6, Brussel.

Devos, K., Anselin, A. & G. Vermeersch, 2004. Een nieuwe Rode Lijst van de broedvogels in Vlaanderen (versie 2004). In: Vermeersch, G., Anselin, A., Devos, K., Herremans, M., Stevens, J., Gabriëls, J. & B. Van Der Krieken, 2004. Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel, 60-75 p.

Devos, K., Kuijken, E., Ysebaert, T. & P. Meire, 1999. Trekvogels en overwinterende vogels. In: Kuijken, E. (red.), 1999. Natuurrapport 1999. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 6, Brussel.

Devos, K., Ysebaert, T. & E. Kuijken, 2001. Watervogels in Vlaanderen tijdens het winterhalfjaar 1997/1998. Rapport Instituut voor Natuurbehoud 2001.10. Brussel.

European Commission. Document Orn. 00/07, Annex C : "Commission view on modifying boundaries of existing SPAS"

Grimmett & Gammel 1989. Inventory of Important Bird Areas in the European Community.

Heath, M.F. & M.I. Evans, eds. , 2000. Important Bird Areas in Europe : Priority sites for conservation. 2 vols. Cambridge, UK : BirdLife International (BirdLife conservation series No. 8).

Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (2000) Aanwijzing speciale beschermingszones Vogelrichtlijn. Bijlage. Uitgebreide toelichting selectiecriteria en methode van begrenzing. Nederland.

Stroud et al., eds., 2001. The UK SPA Network : its scope and content. Volume I : Rationale for the selection of sites. Joint Nature Conservation Committee, Peterborough (90 p.).

Van Vessem, J. & E. Kuijken, 1986. Overzicht van de voorgestelde speciale beschermingszones in Vlaanderen voor het behoud van de vogelstand (E.G.-Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979). Instituut voor Natuurbehoud. Hasselt. 94 p.

Vermeersch, G., Anselin, A., Devos, K., Herremans, M., Stevens, J., Gabriëls, J. & B. Van Der Krieken, 2004. Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel, 496 p.

Vermeersch, G., Anselin, A. & Devos, K., 2006. Bijzondere broedvogels in Vlaanderen in de periode 1994-2005. Populatie-trends en status van zeldzame; kolonievormende en exotische broedvogels in Vlaanderen. Mededeling INBO.M.2006.2, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Vermeersch G. & De Bruyn L. (2002). De verspreiding van vogels in Vlaanderen voorspellen: het voorbeeld van de Veldleeuwerik *Alauda arvensis*. Natuur.oriolus 68: 9-16.

Vogelrichtlijn: Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand.

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0409:NL:HTML)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0409:NL:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0409:NL:HTML)